

TÜRKİYE-ÇİN

50 YIL

“Diplomatik İlişkilerin
50. Yılı ve Geleceğin İnşası”

TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL

“Diplomatik İlişkilerin 50. Yılı ve Geleceğin İnşası”

KONSEPT BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL

“Diplomatik İlişkilerin 50. Yılı ve Geleceğin İnşası”

Türkiye 84 milyona yakın nüfusu, büyüyen ve gelişen ekonomisi, Afro-Avrasya ana kıtası ortasında sahip olduğu jeostratejik konumu, Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile sahip olduğu tarihî, siyasi ve kültürel bağları, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası alanda gittikçe artmakta olan aktivitesi, NATO, AGİT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden biri olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile uluslararası alanda gittikçe önem kazanan bir aktör hâline gelmiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti ise yüzölçümü, 1,4 milyara yakın nüfusu, sanayileşme ve teknolojiye elde ettiği ilerleme, büyüyen ve gelişen ekonomisi, doğal kaynakları, Birleşmiş Milletlerdeki veto gücü, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) içindeki yeri ve dış politikada geliştirdiği stratejilerle hızla büyüyen ve dünyanın ortaklık kurmak için yoğun çaba sarf ettiği bir güç hâline dönüşmüştür.

Türk - Çin ilişkileri İpek Yolu vasıtasıyla çok köklü bir tarihi arka plana sahip olup, M.Ö. 2000'lere dayanmaktadır. İkili temaslar, İpek Yolu vasıtasıyla 1400'lere kadar yoğun şekilde canlılığını korumuştur. Bununla birlikte, iki ülke arasında diplomatik ilişkiler Soğuk Savaş dönemi zorunlulukları nedeniyle ancak 1971 yılında tekrar tesis edilebilmiştir. Çin'in 1979 yılında dış açılma politikasını başlatmasının ardından, Türkiye ile Çin arasında üst düzey ziyaretler de gerçekleşmeye başlamış, ancak 1985'ten sonra istikrarlı süreç takip edilememiştir. Türkiye-Çin ilişkileri, siyasi ve ekonomik olarak 2003'te ivme kazanmış, 2009'dan itibaren de her alanda optimum seviyeye ulaşmıştır. 2010 yılında iki ülke Başbakanlarının onay verdiği stratejik işbirliği belgesi ile ilişkiler ayrı bir boyuta yükselmiştir.

Türkiye ve Çin, Orta Asya ve Orta Doğu da jeopolitik ve güvenlik alanlarında ortak çıkarlara sahiptirler. Enerji güvenliği ve gittikçe artan terörist faaliyetler göz önüne alındığında, bu bölgelerde barış ve güvenliğin sağlanması her iki ülkenin çıkarları için gereklidir. Türkiye ve Çin'in son dönemde yakaladıkları büyüme hızları her iki ülkeyi ekonomik anlamda da birbirlerini daha fazla dikkate almaya zorlamaktadır. Çin için Türkiye Balkanlar ve Avrupa'ya bir çıkış kapısı, Orta Doğu ve Orta Asya'da iyi bir ekonomik ortaktır. Türkiye ise Çin'i; siyasi, ekonomik ve güvenlik ile ilgili alanlarda karşılıklı ilişkilerin güçlendirilmesi gereken bir partner olarak görmektedir.

TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL

"Diplomatik İlişkilerin
50. Yılı ve Geleceğin İnşası"

Türkiye 2019 yılında ilan ettiği **Yeniden Asya** girişimi doğrultusunda Asya ülkeleri ile ilişkilerini geliştirme konusunda da Çin'in işbirliğine özel bir önem atfetmektedir. Türkiye ŞİÖ'ye de büyük önem vermektedir. Nitekim Çin, Rusya ve diğer üye ülkelerin desteğiyle Türkiye, Pekin'de düzenlenen zirvede örgüte diyalog ortağı olarak kabul edilmiştir. Bu sayede, Türkiye, uluslararası ticaretten güvenlik işbirliğine kadar pek çok alanda ilişkilerini daha iyi bir noktaya taşıyabileceğini düşünmekte ve sektörel diyalog ortağı olduğu ASEAN gibi uluslararası örgütlerle ilişkilerini yoğunlaştırmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti; Japonya ve Güney Kore'yi geçerek Asya-Pasifik Ülkeleri arasında Türkiye'nin en büyük ticari partneri hâline gelmiştir. Ticaret hacminin artmasına paralel olarak, iki ülke arasındaki ilişkiler ivme kazanmıştır.

Türkiye - Çin ilişkilerindeki en önemli sorun dış ticaretteki makasın Çin lehine gittikçe açılmasıdır. Bu durum ekonomik ve ticari ilişkilerin Hükümetler düzeyinde mercak altına alınması sonucunu doğurmuştur. Dış ticaretteki makasın giderek Çin lehine açılması Çin tarafından kaynaklandığı gibi Türk tarafından da kaynaklanan bazı nedenler mevcuttur. Çin'in dış ticarete kendine özgü avantajları yanında, Türk iş adamlarının bu ülkeye yatırım yapmakta çekingen davranmaları da sorunu derinleştirmiştir. Ancak son dönemde gerçekleşen üst düzeyli ziyaretlerde Çinli devlet adamları Çinli şirketleri Türkiye'de yatırıma teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Bu ifadenin kuvveden fiile dönmesi beklenmektedir. Çin ayrıca Türkiye'deki enerji ve altyapı projelerine avantajlı finansman imkanları sunmaya başlamıştır.

Türkiye Kıbrıs başta olmak üzere diğer uluslararası sorunlarda BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Çin'in desteğini almaya çalışmıştır. Geçmişe göre ÇHC, Kıbrıs da dâhil Türkiye'nin hassasiyet duyduğu konularda daha duyarlı bir tavır almaktadır. İzleyen dönemde Türkiye'nin uluslararası platformlarda artan etkisine paralel olarak BM, G-20, CICA, ASEAN, RCEP ve ŞİÖ gibi örgütler bünyesinde iki ülke arasında siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlikle ilgili alanlarda işbirliği imkanı zemini daha da güçlendirilebilecektir.

Her iki ülke kritik öneme sahip uzun vadeli çıkarların sürdürülebilirliği açısından etkili bir stratejik işbirliği geliştirmektedir. Bu noktada olaylara daha geniş bir jeopolitik bakış açısı ile bakma ihtiyacı vardır. Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - Çin ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi şüphesiz gereklidir.

TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL

"Diplomatik İlişkilerin
50. Yılı ve Geleceğin İnşası"

2013 yılında Çin'in dünyaya ilan ettiği Kuşak ve Yol inisiyatifi bu noktada önem kazanmaktadır. Devasa döviz rezervlerini değerlendirme yöntemlerinden biri olarak Çin'in doğrudan yatırımları, bu girişimle birlikte ülkeyi dünya siyaseti ve ekonomisinde önemli bir konuma taşımaktadır. Büyük altyapı ve enerji yatırımlarında dünya genelinde öne çıkan Çin, Türkiye açısından önemli bir finansör olarak değerlendirilmektedir. Son ekonomik ve siyasi gelişmeler ışığında Çin'in bölgesel ve küresel işbirliği ortaklıklarını genişletme çabaları da pandemi sonrası yeniden oluşan dünya düzeninde Ankara - Pekin ilişkilerini daha özel ve önemli bir konuma getirmektedir.

Hazar Bölgesi'nin zengin doğal gazını Avrupa pazarına taşıyacak olan Güney Gaz Koridoru'nun Türkiye ayağını oluştururken Kuşak ve Yol inisiyatifi kapsamında enerji alanındaki en iddialı proje olan Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) için Türkiye'nin de kurucuları arasında olduğu Asya Altyapı Yatırım Bankası aracılığıyla finansal destek sağlanarak, enerji ticaret merkezi olma hedefine Türkiye'yi bir adım daha yaklaştıran projenin hayata geçirilmesine katkı verilmiştir.

Türkiye - Çin ticari ilişkilerinin seyrine bakıldığında özellikle yatırımlar konusunda uzunca bir süre istenilen seviyeye gelinemediği ve potansiyelin altında kaldığı görülmektedir. İki ülke arasındaki yatırımların 2000'lere kadar sınırlı kaldığı ancak daha sonra artış göstermeye başladığı anlaşılmaktadır. Çin son dönemlere kadar yatırımlar söz konusu olduğunda yurtdışına yatırım yapmak yerine yabancı yatırımları bünyesine çekmekte oldukça başarılı olan bir ülkedir. Fakat son yıllarda Çin dış politikasındaki değişim ve ekonomik yapının dönüşüm hedefleri doğrultusunda yurtdışı yatırımlarında da ciddi ölçüde artış kaydedilmiştir.

Çin'in yurt dışı yatırımları arasında 15 milyar dolara yaklaşan yatırım stoğuyla Türkiye bulunmakta ancak Orta Doğu ve Avrupa ülkelerine kıyasla mevcut yatırım stoğu düşük kalmaktadır. Türkiye'nin ilerleyen yıllarda Kuşak ve Yol inisiyatifi kapsamında daha fazla yatırım çekme potansiyeli dikkate alındığında yatırımların çeşitlendirilerek artırılması mümkündür. Çin'in Orta Doğu ülkelerine yatırımları arasında altıncı sırada bulunan Türkiye, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında ise Almanya, Fransa ve İngiltere'de bulunan yatırım stoğuna göre, istenen düzeyin çok gerisinde yer almaktadır.

Çin Türkiye'deki yatırımlarının çoğunu üretim yerine enerji ve altyapı sektörlerine yönlendirmiştir. Bu yatırımların üretim sanayisinde yoğunlaşmamış olması - hatta toplam yatırımlar içinde küçük bir paya sahip olması - Türkiye'nin ihracatına direkt bir katkı sağlamasa da altyapı alanında gerek ulaşım gerek enerji sektöründe yapılan yatırımlar Türkiye'nin üretim sektörünü doğrudan etkilemekte ve dolaylı olarak ihracatına katkı sağlamaktadır.

TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL

“Diplomatik İlişkilerin 50. Yılı ve Geleceğin İnşası”

Geçtiğimiz yıl tüm dünyayı derinden sarsan pandeminin olumsuz etkilerinin silinmeye başladığı **2021** yılı ayrıca **Türkiye - Çin Diplomatik İlişkilerinin 50. Yılı** olarak da ayrı bir önem taşımaktadır. İki ülkenin geldiği nokta “stratejik işbirliği” olarak tanımlanabilirken, bölgesel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışmalarına duyulan ihtiyaç da derinden hissedilmektedir.

İki ülke diplomatik ilişkilerinin 50. yılında, geleceği inşa ederken; ekonomi ve kamu diplomasisi alanları başta olmak üzere mevcut sınırsız potansiyele odaklanarak her birinin detaylı çalışılması ve mekanizmalar oluşturulması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda makro ve sektörel ölçekte “politika ve dönüşümleri karşılaştırmalı çalışan ve paylaşan mekanizmalar” kurulması başlangıç noktası niteliğindedir. Karşılıklı empati ve bağımlılık temelli pozitif radikal bir konsept ve bunu uygulayacak “kurumsal ekosistemin kurgulanması” en önemli zihinsel eşiktir.

Türkiye ile Çin arasında öncelikle Kovid-19 gibi salgınlarla ilgili bir “mükemmeliyet merkezi” kurularak ortak mücadele için yol haritası belirlenmesi, tecrübe paylaşımı açısından önemlidir. Burada, kriz yönetiminin yeni baştan kurgulanması, bu tür salgınların afet yönetim mantığında nasıl yönetilmesi gerektiğine dair araştırmalar yapıp sofistike sistemler kurulması mümkündür. Kovid-19 benzeri salgınlara hazırlıklı olunması ve gerçekleştiğinde başa çıkılabilmesi için ilgili multi-disipliner alanlarla desteklenebilecek ortak “viroloji araştırma merkezleri” kurularak yakın işbirliği sağlanması da mümkündür.

“Türkiye Çin Yatırım Fonu” kurulması ve paydaşlarının belirlenmesi, sürdürülebilirliği sağlayacak parametrelerin oluşturulması ile bölgesel ve küresel bir model olacaktır. Küresel iş modeli ve tüm konvansiyoneli dönüştüren “Biyoteknoloji”, “Robotik”, “Yapay Zekâ”, “Nanoteknoloji”, “Uzay” ve “Stratejik Hizmetler” alanlarında pazar, ekosistem ve kapasite geliştirmek için güçlü işbirliği yapılması ve muhatapların eşleştirilmesi referans alınmalıdır. Her iki ülkenin de teknolojik seviyeleri giderek arttığından, daha güçlü ilerleme için ortak “teknoloji merkezleri” kurularak işbirliği imkanlarının geliştirilebileceği de değerlendirilmelidir.

Kuşak ve Yol inisiyatifinin özellikle demiryolu güzergâhının baş aktörleri olan Türkiye ve Çin bu alanda güvenlik boyutu dâhil taşımacılık, demiryolu inşaatı gibi alanlarda öncelikli olmak üzere pek çok ortak mekanizma geliştirme imkanına sahiptir.

Salgın sonrası güvenliği sağlamanın, her an sahaya çıkabilecek bilinmeyen/tanınmayan aktörler nedeniyle giderek zorlaşacağı bir sürece gidilmektedir. Geleceğe ışık tutabilmek için iki ülkenin ortak “stratejik öngörü merkezleri” kurması da değerlendirilmelidir. Yeni güvenlik risklerinin tespiti bu merkezlerde yapılarak tedbirler geliştirilmesi de böylece mümkün olacaktır.

TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL

"Diplomatik İlişkilerin 50. Yılı ve Geleceğin İnşası"

Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi TASAM'ın da son 15 yıldır vurguladığı gibi 21. yüzyılı "Asya Çağı" olarak gören Türkiye'nin Kıta'ya yönelik başlattığı **Yeniden Asya** girişimi ve Çin'in küresel etki potansiyeline sahip **Kuşak ve Yol** inisiyatifi her iki ülke ve bölge için önemli yapısal perspektifler içermektedir. Her iki tarafın da önceliklerine empati yapacak bir yaklaşımla "Türkiye - Çin Diplomatik İlişkilerinin 50. Yılı" münasebeti ile içinde bulunduğumuz **2021** yılında Ekonomi alanında ticaretin yanı sıra turizm, yatırım, finans, teknoloji ve güvenlik kapasitesi gibi daha birçok alandaki sınırsız potansiyele odaklanmak üzere bir dizi kamu diplomasisi çalışmasını esas alan **TÜRKİYE - ÇİN 50 YIL** Konsepti çoklu çalışmalar barındırmaktadır.

Ana Tema

Diplomatik İlişkilerin 50. Yılı ve Geleceğin İnşası

Alt Temalar

Kovid-19 Sonrası Yeni Paradigmalar ve Yeni Perspektifler

Dünyanın Yenilenen Ekonomi Düzeni ve Ticaret/Finans Politikaları

Geleceğin İnşasında Yeniden Asya Girişimi ile Kuşak ve Yol İnisiyatifi

Yeni Küresel Düzen ve Dengelerde Olası Sorunlar ile Güvenlik Açıkları

Sivil Diplomasi Kapasite İnşası: Sektörel ve Finansal Derinleşme

Türkiye ve Çin için Öncelikli Sektörel İşbirliği ile Yatırım İmkanları

Ticaret Dengesi Etki Analizi ile Finans Kapasite Analizi ve Fırsatlar

Türkiye'nin Endüstri ve Çin'in Yatırım Trendleri: Öne Çıkan Sektörler

Çin'in Türkiye'deki Hedeflerine Uygun Yatırım Alanları ve Sektörler

Bölgesel Ticari İşbirliği Fırsatları ile Orta ve Uzun Vadeli Faydaları

Ekonomi ve Yumuşak Güç Alanlarında İkili, Çok Taraflı Ortaklıklar

Kamu Diplomasisi; Yerel Yönetimler, Sivil Toplum, Düşünce Kuruluşları, Medya

RCEP, ASEAN Bölgesi, Şangay İşbirliği Örgütü ve Asya'da Entegrasyon

Ekonomi, Ticaret, Bankacılık, Finans ve Yatırımlar (Stratejik Yatırım Fonu)

Eğitim, Bilim, Teknoloji, Güvenlik, Savunma ve Uzay Sanayii

Sağlık, Kültür, Turizm, Haberleşme, Ulaştırma, Lojistik (Olası Türk Koridoru)

Enerji, İnşaat, Müteahhitlik, Altyapı, Marka Şehirler ve Çevre